

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАХОДИ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

Стаття присвячена дослідженню організаційних заходів захисту прав і свобод громадян у сфері запобігання корупції. Проведено аналіз кількох організаційних заходів, і автором зроблено обґрунтовані висновки.

Ключові слова: організаційні заходи, запобігання корупції, права людини.

Статья посвящена исследованию организационных мер защиты прав и свобод граждан в сфере предотвращения коррупции. Проведен анализ нескольких организационных мероприятий, и автором сделаны обоснованные выводы.

Ключевые слова: организационные мероприятия, предотвращение коррупции, права человека.

The article is devoted to the study of organizational measures to protect the rights and freedoms of citizens in the field of prevention of corruption. The analysis of several organizational measures and authored substantiated conclusions were made.

Key words: organizational measures, prevention of corruption, human rights.

Вступ. Хоча концепція адміністративного права не містить розробленої системи заходів організаційного характеру захисту прав та свобод людини у сфері запобігання та протидії корупції, вони мають дуже важливе значення та політика держави має бути націлена на їх розроблення та впровадження. За таких умов зазначена діяльність держави може розглядатися як спосіб розробки заходів у матеріальному вираженні. Саме тому дослідження організаційних заходів забезпечення прав і свобод громадян у сфері запобігання корупції є нагальною проблемою для сучасної юридичної науки.

Науковими розробками з цієї тематики займалися такі вітчизняні дослідники, як Ю.І. Крегул, В.В. Ладиченко, О.І. Орленко, В.Г. Клочков тощо. Думки цих вчених не тільки розвинули, але й суттєво оновили традиційні наукові уявлення в цій галузі. Незважаючи на достатність наукових розробок стосовно цього питання, питанням організаційних заходів захисту прав і свобод громадян у сфері запобігання корупції бракує уваги.

Постановка завдання. Саме тому метою статті є аналіз організаційних заходів захисту прав і свобод громадян у сфері запобігання корупції.

Результати дослідження. Ми пропонуємо розглядати сукупність організаційних заходів через призму класифікації за суб'єктивним складом осіб, що здійснюють відповідні заходи. Іншими словами, ми поділяємо організаційні заходи на ті, що забезпечуються, з одного боку, органами влади держави, а з іншого – недержавними утвореннями, в тому числі окремими особами.

Так, варто звернути увагу на заходи надання громадянам інформації про здійснювані державою антикорупційні дії, про інформацію, одержану від інших осіб щодо корупційних порушень, та результати реагування на таку інформацію. Такий організаційний захід забезпечує реалізацію прав та свобод людини у сфері запобігання та протидії корупції, а також відповідає вимогам Закону України «Про запобігання корупції», відповідно до якого правомочність громадянина з одержання інформації про порушення антикорупційного законодавства виражається в таких правах:

1) запитувати та одержувати від державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування в порядку, передбаченому Законом України «Про доступ до публічної інформації», інформацію про діяльність щодо запобігання корупції;

2) проводити, замовляти проведення громадської антикорупційної експертизи нормативно-правових актів та проектів нормативно-правових актів, подавати за результатами експертизи

пропозиції до відповідних органів, отримувати від відповідних органів інформацію про врахування поданих пропозицій;

3) брати участь у парламентських слуханнях та інших заходах із питань запобігання корупції;

4) вносити пропозиції суб'єктам права законодавчої ініціативи щодо вдосконалення законодавчого регулювання відносин, що виникають у сфері запобігання корупції;

5) проводити, замовляти проведення досліджень, зокрема наукових, соціологічних тощо, з питань запобігання корупції;

6) проводити заходи щодо інформування населення з питань запобігання корупції;

7) здійснювати громадський контроль за виконанням законів у сфері запобігання корупції з використанням при цьому таких форм контролю, які не суперечать законодавству;

8) здійснювати інші не заборонені законом заходи щодо запобігання корупції.

Далі будуть проаналізовані кілька організаційних заходів.

1. Огляд органів державної влади в контексті функцій, якими вони наділені, що направлений на недопущення концентрації контрольних та обслуговуючих функцій в одному органі.

Стан впровадження заходу: можна зазначити, що нині цей захід активно впроваджується державою, проте можливий цілий ряд вдосконалення цього процесу з метою забезпечення прав у сфері запобігання і протидії корупції. Стабільна робота над цим заходом також підтверджується щорічними звітними документами, які подаються місцевими державними адміністраціями.

2. Введення концепції електронного документообігу, в тому числі щодо медичних документів, а також електронного цифрового підпису (ЕЦП).

Стан здійснення. Прояв імплементації цього заходу можна простежити нині в Україні, зокрема в можливості подавати звіти в електронній формі з проставленням ЕЦП, але загалом цей захід знаходиться лише на перших етапах його реалізації [1, с. 23–24].

3. Запровадження інтернет-ресурсу з доступом до адміністративних послуг.

Стан здійснення. Пілотна версія зазначеного заходу у вигляді Єдиного державного порталу адміністративних послуг була запущена у 2012 р. відповідальним та зазначеним вище міністерством у процесі реалізації приписів Програми економічних реформ на 2010–2014 рр. під назвою «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», що затверджена Указом Президента України від 12.03.2012 р. № 187/2012. Відповідно, портал відкритий за посиланням <http://poslugy.gov.ua>, та дає змогу ознайомитися із суб'єктами надання адміністративних послуг, нормативно-правовим регулюванням одержання тих чи інших адміністративних послуг [90].

4. Формування осередків, наділених різними функціями, з метою надання громадянам та юридичним особам адміністративних послуг.

Стан здійснення. Враховуючи, що ідея полягає у створенні центрів, що працюватимуть за принципом «єдиного вікна», тобто не передбачатимуть необхідність додаткового звернення до інших органів публічної влади з метою одержання тієї чи іншої адміністративної послуги, як вказують відповідальні державні органи, в Україні запроваджено та запущено 103 таких центри, що включають загальнодержавний, 42 центри у містах, 44 – у районних центрах, 9 – у районах міста Києва, 2 – в обласних центрах, а також 5 змішаних центрів [3].

5. Створення Єдиного державного реєстру речових прав на нерухоме майно та внесення до нього інформації про права на нерухоме майно та обтяження цих прав, під спільною егідою Міністерства юстиції України та Державної реєстраційної служби України.

Стан здійснення. Починаючи з 1 січня 2013 р., був запущений у роботу Єдиний державний реєстр речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, що, крім того, завантажує інформацію з попередніх реєстрів, пов'язаних із нерухомістю та обтяженнями на неї. Варто зауважити, що реєстр не включає відомості, внесення яких до реєстру не вимагається, наприклад щодо короткострокової оренди, що певним чином звужує можливості для реалізації права на інформацію.

6. Створення ефективних інструментів, націлених на циклічне заміщення державних службовців. Відповідальним органом державної влади за цей захід визначені, зокрема, Національне агентство з питань державної служби, Міністерство юстиції України.

Стан здійснення. Нині існують спроби врегулювати це питання, зокрема, на законодавчому рівні, як впливає з запропонованого законопроекту «Про службу в органах місцевого самоврядування». У першу чергу планувалося організаційно завершити роботу над цим заходом до 2015 р.

7. Централізоване створення умов для перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців, а також муніципальних посадових осіб, що безпосередньо залучені до роботи, пов'язаної зі здійсненням антикорупційного нагляду та контролю, зокрема в частині морально-етичного виховання тощо.

Стан здійснення. Проведення регулярних заходів із перенавчання та перекваліфікації в державних органах та органах місцевого самоврядування.

8. Створення інструментарію двобічного зв'язку з суспільством щодо інформування про будь-яку антикорупційну діяльність в окремих адміністративно-територіальних одиницях.

Стан здійснення. Задля здійснення реалізації людьми їхніх правових можливостей на надання інформації про наявність фактів вчинення порушень корупційного типу, який передбачено п. 1 ч. 1 ст. 21 Закону України «Про запобігання корупції», органами державної влади вживаються заходи, направлені на втілення механізму зворотного контакту з громадянами щодо джерел інформації про факти діяльності корупційного характеру. У вкладці «Запобігання проявам корупції» на акредитованому інтернет-ресурсі Міністерства економічного розвитку та торгівлі створено лінію довіри під назвою «Контакти, за якими можна звернутися щодо порушення чинного антикорупційного законодавства». Варто зазначити, що, починаючи з першого дня функціонування описаного вище заходу зв'язку, був здійснений огляд ряду звернень сукупності громадян, а також юридичних осіб, установ про факти наявності корупційної діяльності у регіональних формуваннях та впровадження у впорядкованих межах певних заходів [3]. У свою чергу, на затвердженому порталі Міністерства юстиції України у вкладці «Заходи щодо запобігання корупції» наявна адреса для надання інформації про корупційну діяльність [4]. Крім того, повідомити про випадок корупційної діяльності можна через телефонні номери довіри на сайті Служби безпеки України, в тому числі регіональних відділень. Міністерство закордонних справ надало певний циркулярний лист усім главам установ, що знаходяться за кордоном України. Така ж інформація доступна щодо Міністерства закордонних справ та його дипломатичних служб. Спеціальні лінії телефонного та електронного зв'язку існують у більшості іноземних держав, що зумовлюється необхідністю забезпечення прав та свобод людини в процесі боротьби з корупцією, а також забезпеченням участі громадськості в такій боротьбі. За отриманими даними шляхом цих каналів зв'язку в подальшому відбувається обов'язкове інформування людей, які були джерелом відповідної інформації, про результати реагування, та через деякий час відбувається публікування загальних звітів про ефективність роботи цих каналів [5].

9. Забезпечення прозорості роботи органів, що здійснюють перевірку використання державних коштів, майна держави або територіальної громади, шляхом оприлюднення результатів перевірок через засоби масової інформації.

Стан здійснення. На підставі даних, наданих місцевими спеціалістами Державної фінансової інспекції України, можна констатувати публікацію відповідних інформаційних матеріалів протягом 2015 р. у засобах масової інформації в кількості 20 087, в тому числі 3 637 публікації в друкованих ЗМІ, 2 799 сюжетів для телепередач, 5 182 – для радіо, а також 8 469 публікацій видань у мережі Інтернет. При цьому багато друкованих видань було створено на основі результатів, які були досягнуті заходами організаційного типу, зокрема колегій зі співпрацею з керівними особами та представниками державних адміністрацій в областях. Також у цей часовий проміжок Державна фінансова інспекція України, а також її обласні органи провели 24 прес-конференції. Також було організовано певну кількість брифінгів, круглих столів, прямих телефонних ліній. При цьому в той самий проміжок часу на офіційному інтернет-сайті Кабінету Міністрів України було опубліковано близько 68 повідомлень з обласних установ Державної фінансової інспекції України.

10. Створення бази інформації в електронному вигляді, в якій можна ознайомитися з інформацією про осіб, що вчинили корупційні діяння, за які законодавством передбачається відповідальність.

Стан здійснення. Починаючи з 11.01.2012 р. Міністерством юстиції України запроваджено в дію Положення про Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні правопорушення, що покликане організаційно забезпечити створення та наповнення банку даних із цього питання. Враховуючи, що цей реєстр активно функціонує вже з 01.02.2012 р., Міністерство юстиції України продовжує сприяти процесу одержання інформації, що підлягає внесенню до цього реєстру, шляхом публікації відповідних роз'яснень для населення.

11. Забезпечення інформування населення про різноманітні інструменти громадянського суспільства, які можуть бути ефективно використані населенням для активної участі в протидії

корупції та діяльності державних органів щодо розслідувань корупційної діяльності, а також для створення негативного відношення до тих людей, що допустили порушення антикорупційного законодавства.

Стан здійснення. Сьогодні постійно здійснюються ті чи інші пов'язані з цим заходи. Так, Міністерством юстиції України разом з Міністерством юстиції Канади у листопаді 2016 р. проводилися інформативні заходи «Корупція в Україні: сприйняття та реальність». Згадані заходи мали місце у багатьох населених пунктах України (Київ, Дніпропетровськ тощо) із залученням представників населення. У процесі проведення інформативних заходів експерти Інституту прикладних гуманітарних досліджень надавали пояснення щодо результатів проведеного аналізу, а саме щодо таких значущих для суспільства питань, як фактори появи корупції, а також ступеня її поширення. Водночас уповноважені особи Міністерства юстиції України, його територіальних управлінь у процесі проведення інформативних заходів повідомили представникам населення про кроки, які здійснюються владою – Президентом України, Кабінетом Міністрів України, а також Міністерством юстиції України, – для зменшення ступеня корупції у державі.

Висновки. Отже, узагальнюючи усе вищевикладене, ми доходимо висновку, що нині у світі для захисту та забезпечення законних прав та інтересів громадян у сфері боротьби з корупцією створюються нормативно-правова база, яка покликана закріпити механізми протидії корупції, спеціальні органи, які здійснюють нагляд (контроль) за дотриманням антикорупційного законодавства, та важелі впливу компетентних осіб на реалізацію громадянами своїх прав у розрізі запобігання корупції.

Список використаних джерел:

1. Локшин А. Особливості застосування електронного цифрового підпису / А. Локшин // Секретар-референт. – 2007. – №12. – С. 23–24.
2. Побережний В. Міжнародний досвід організації запобігання корупції в органах державної влади / В. Побережний // Збірник наукових праць. – 2011. – № 26 «Ефективність державного управління». – С. 270.
3. Інформація про виконання Мінекономрозвитку заходів Державної програми щодо запобігання і протидії корупції на 2011–2015 роки за 9 місяців 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/file/link/190595/file/StanVik9m.doc>.
4. Офіційний сайт Міністерства юстиції України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minjust.gov.ua>.
5. Міністерство юстиції України. Звіт про результати проведення заходів щодо запобігання і протидії корупції у 2011 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minjust.gov.ua/file/23456.doc>.